

Š i f r a u č e n c a :

--

Državni izpitni center

N 1 9 1 6 3 1 3 1

**9.
razred**

Ponedeljek, 13. maj 2019 / 60 minut

Dovoljeno gradivo in pripomočki: Učenec prinese modro/črno nalivno pero
ali moder/črn kemični svinčnik.

NACIONALNO PREVERJANJE ZNANJA

v 9. razredu

NAVODILA UČENCU

Natančno preberi ta navodila.

Prilepi kodo oziroma vpiši svojo šifro v okvirček desno zgoraj na tej strani.

Pri vsaki nalogi napiši odgovore na črte v predvideni prostor znotraj okvirja, razen če je pri nalogi navedeno drugačno navodilo za reševanje.

Piši čitljivo. Če se zmotiš, napačni odgovor prečrtaj in pravilnega napiši na novo.

Nečitljivi zapisi in nejasni popravki se ovrednotijo z nič točkami.

Če se ti zdi naloga pretežka, se ne zadržuj predolgo pri njej, temveč začni reševati naslednjo.

K nerešeni nalogi se vrni pozneje.

Na koncu svoje odgovore ponovno preveri.

Zaupaj vase in v svoje zmožnosti. Želimo ti veliko uspeha.

Preizkus ima 16 strani, od tega 1 prazno.

Tukaj ne piši. Tukaj ne piši. Tukaj ne piši. Tukaj ne piši. Tukaj ne piši.

3/16

Prazna stran

OBRNI LIST.

1. a) Poimenuj eno uradno listino, s katero izkazujemo svojo osebno identiteto.

(1 točka)

1. b) Poimenuj dve širši skupnosti, katerih član si.

Širša skupnost 1: _____

Širša skupnost 2: _____

(2 točki)

1. c) S sošolci v garderobi opazite učenca, ki je namerno poškodoval garderobno omarico. O tem obvestite razrednika in vodstvo šole. Kako bi lahko s sošolci v prihodnje skušal preprečiti tovrstno povzročanje škode?

(1 točka)

N 1 9 1 6 3 1 3 1 0 5

2. a) Oglej si sliko 1 in odgovori na vprašanje.

Slika 1: Volišče

Iz slike 1 prepoznaj eno pravilo demokratičnega odločanja na volišču.

(1 točka)

2. b) Oddelčna skupnost odloča o zaključnem izletu. Učenke in učenci so navedli vsak svoj predlog. Opiši postopek, kako bi lahko prišli do končne odločitve na demokratičen način.

(1 točka)

3. Na kakšen način so slovenski volivci leta 1990 odločali o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije? Obkrož črko pred pravilnim odgovorom.

- A Z vpisom v volilni register samostojne in neodvisne Republike Slovenije.
- B Z udeležbo na plebiscitu o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije.
- C Z udeležbo na skupščinskem glasovanju o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije.
- D Z udeležbo na referendumu o določitvi meje samostojne in neodvisne Republike Slovenije.

(1 točka)

4. a) Zakaj je Republiki Sloveniji v interesu, da nekateri tujci hitreje pridobijo slovensko državljanstvo?

(1 točka)

4. b) Razloži, zakaj je prav, da ima otrok tujih državljanov pravico do izobraževanja v Sloveniji, čeprav nima slovenskega državljanstva.

(1 točka)

5. a) V ustavi je napisano, da je Republika Slovenija socialna država. Navedi dva primera, kako se v Sloveniji uresničujejo načela socialne države.

Primer 1: _____

Primer 2: _____

(2 točki)

5. b) Za socialno pravičnost ne skrbi le država, temveč k njej prispevamo vsi. Poimenuj socialno ogroženo skupino in na primeru razloži, kako bi ti lahko pomagal posamezniku te skupine.

(1 točka)

N 1 9 1 6 3 1 3 1 0 7

6. a) Preberi besedilo in odgovori na vprašanje.

»V Iraku se varnostna situacija vedno bolj slabša. Oborožena skupina Islamska država izvršuje etnično čiščenje, pobiija pripadnike verskih manjšin, ugrablja ženske /.../. Vladne sile izvajajo zunaj sodne poboje in mučijo zapornike.«

Navedi dve človekovi pravici, ki sta bili ljudem iz besedila kršeni.

Človekova pravica 1: _____

Človekova pravica 2: _____

(2 točki)

6. b) Navedi eno mednarodno organizacijo ali institucijo, katere cilj je opozarjanje na kršitve človekovih pravic in svoboščin.

(1 točka)

6. c) V evropskih državah naraščata sovražni govor in nestrpnost. Pojasni, na kakšen način lahko država preprečuje pojavljanje sovražnega govora in nestrpnosti.

(1 točka)

7. a) Preberi besedilo in odgovori na vprašanje.

61. člen

(izražanje narodne pripadnosti)

Vsakdo ima pravico, da svobodno izraža pripadnost k svojemu narodu ali narodni skupnosti, da goji in izraža svojo kulturo in uporablja svoj jezik in pisavo.

Navedi eno od etičnih načel, na katerem temeljijo pravice, zapisane v besedilu.

(1 točka)

7. b) Na podlagi katerega dokumenta imajo člani italijanske in madžarske narodne skupnosti v Republiki Sloveniji zagotovljene posebne pravice?

(1 točka)

7. c) Medtem ko imata italijanska in madžarska narodna skupnost vsak svojega demokratično izvoljenega predstavnika v Državnem zboru Republike Slovenije, ga romska skupnost nima. Kaj bi romska skupnost pridobila, če bi imela svojega izvoljenega predstavnika v Državnem zboru?

(1 točka)

N 1 9 1 6 3 1 3 1 0 9

8. a) Oglej si preglednico 1 in odgovori na vprašanje.

Pravice	število kršitev	
	Slovenija (1993–2014)	skupno (1959–2014)
Obveznost spoštovanja človekovih pravic	/	/
Pravica do življenja	2	1030
Prepoved mučenja	22	2237
Pravica do svobode in varnosti	6	2871
Pravica do poštenega sojenja	271	9865
Pravica do spoštovanja zasebnega in družinskega življenja	8	1085
Svoboda izražanja	1	591
Pravica do učinkovitega pravnega sredstva	262	1935
Prepoved diskriminacije	1	232
Varstvo lastnine	2	2898

Preglednica 1: Število kršitev človekovih pravic na Evropskem sodišču za človekove pravice

Za kršitev katere človekove pravice v Republiki Sloveniji je bilo med letoma 1993 in 2014 vloženih največ vlog na Evropskem sodišču za človekove pravice?

(1 točka)

8. b) Pojasni, zakaj je za varovanje človekovih pravic v Evropi pomembno, da obstaja Evropsko sodišče za človekove pravice.

(1 točka)

9. a) Poveži verstvo z njegovim simbolom. Številko pred simbolom napiši na črto pred verstvo.

VERSTVO

SIMBOLI

 budizem

1

2

3

4

Slika 2: Simboli

(1 točka)

9. b) Razloži eno od razlik med monoteizmom in politeizmom.

(1 točka)

9. c) Republika Slovenija verskih praznikov ne uvršča med državne praznike. Hkrati nekatere verske praznike uvršča med dela proste dneve. Pojasni obe dejstvi.

(1 točka)

N 1 9 1 6 3 1 3 1 1 1

10. a) Na kakšen način lahko državljeni Republike Slovenije ustanovijo politično stranko? Obkroži črko pred pravilnim odgovorom.
- A Najmanj 200 polnoletnih državljanek in državljanov obišče Državni zbor in obvesti poslance o novi politični stranki.
- B Najmanj 200 polnoletnih državljanek in državljanov organizira politično zborovanje, na katerem določi ime stranke.
- C Najmanj 200 polnoletnih državljanek in državljanov podpiše izjavo o ustanovitvi stranke in jo registrira pri pristojnem organu.
- D Najmanj 200 polnoletnih državljanek in državljanov na upravni enoti podpiše prisojko o delovanju v dobrobit Slovenije.

(1 točka)

10. b) Politična stranka se je udeležila državnozborskih volitev v Republiki Sloveniji in prejela 3,8 % glasov. Pojasni, zakaj bo oziroma ne bo stranka v prihodnjem mandatu zastopana v Državnem zboru.

(1 točka)

10. c) Pojasni razliko med osnovnim ciljem interesne skupine in politične stranke.

(1 točka)

11. a) Kako v Republiki Sloveniji imenujemo temeljne lokalne skupnosti, ki jih vodijo župani?

(1 točka)

11. b) Navedi eno možnost, kako lahko posamezniki uresničujejo pravico do sodelovanja pri vprašanjih lokalne oblasti.

(1 točka)

12. Oglej si graf na sliki 3 in odgovori na vprašanji.

Slika 3

12. a) Katero je bilo zadnje volilno leto, ko je bila volilna udeležba na predsedniških volitvah v Sloveniji v obeh krogih še nad 50 odstotki?

(1 točka)

12. b) Kako bi ti kot urednik časopisa poskušal prispevati k višji volilni udeležbi na prihodnjih predsedniških volitvah?

(1 točka)

N 1 9 1 6 3 1 3 1 1 3

13. a) Kaj so politične demonstracije?

(1 točka)

13. b) Skupina državljanov podpiše zahtevo za zaprtje tovarne, ki onesnažuje okolje nekega kraja. Obkroži črko pred obliko državljanske akcije, ki jo izvaja skupina državljanov.

- A Referendum.
- B Peticija.
- C Gladovna stavka.
- D Humanitarna akcija.

(1 točka)

14. a) Navedi eno zahtevo, ki si jo s stavko pogosto prizadevajo doseči delavci.

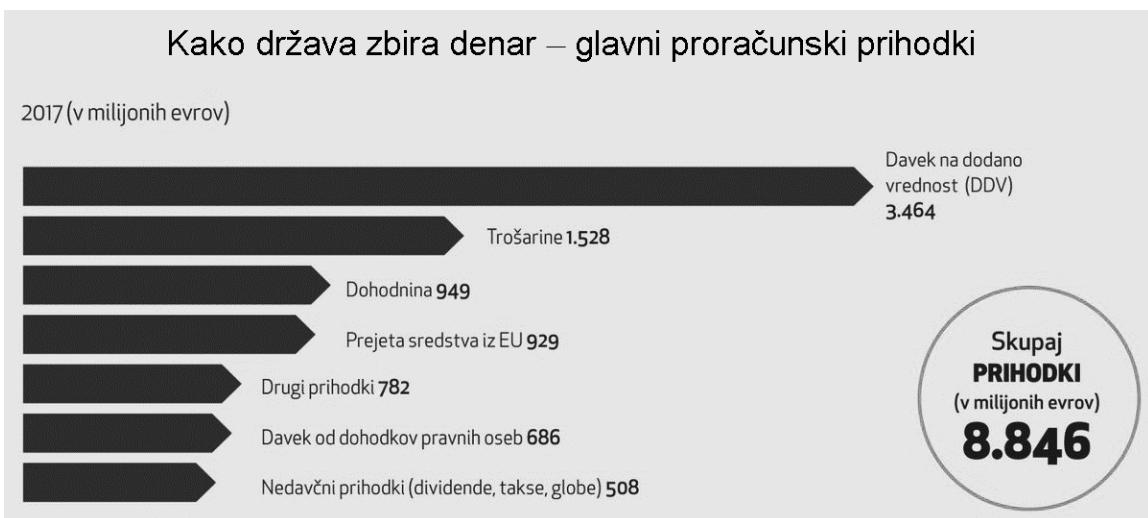
(1 točka)

14. b) Izberi enega od poklicev, pri katerem je pravica do stavke lahko (zakonsko) omejena, in pojasni zakaj takšna omejitev.

(1 točka)

15. Oglej si graf na sliki 4 in odgovori na vprašanji.

Slika 4

15. a) Pojasni, kako tudi ti posredno prispevaš denar v proračun Republike Slovenije.

(1 točka)

15. b) Kako se imenuje vrsta davka na porabo, ki obdavčuje bencin, tobačne izdelke in alkohol?

(1 točka)

16. Preberi trditve o jezikovnih politikah Evropske unije. Obkroži DRŽI, če je trditev pravilna, in NE DRŽI, če trditev ni pravilna.

Večjezičnost je pomembna vrednota za delovanje Evropske unije. DRŽI NE DRŽI

Zakonodaja Evropske unije je na voljo samo v delovnih jezikih Evropske unije (angleščina, francoščina, nemščina). DRŽI NE DRŽI

Uradnih jezikov Evropske unije je 22. DRŽI NE DRŽI

(3 točke)

N 1 9 1 6 3 1 3 1 1 5

17. a) Pojasni, zakaj imajo države Evropske unije na nekaterih področjih (npr. promet) skupno zakonodajo in politiko.

(1 točka)

17. b) Kateri od naštetih področij ne sodita v skupno zakonodajo Evropske unije? Obkrož črko pred dvema ustreznima odgovoroma.

- A Kultura.
- B Ribištvo.
- C Izobraževanje.
- D Trgovina.
- E Carine.

(2 točki)

18. a) Navedi eno mednarodno organizacijo, ki skrbi za varnost in mir tudi na območju Evrope.

(1 točka)

18. b) Nekatere evropske države v imenu varnosti uvajajo na mejah strožje varnostne ukrepe (poostren nadzor nad prehajanjem meja, tehnične ovire ...). Navedi dva učinka tovrstnih ukrepov na življenje ljudi ob meji.

Učinek 1: _____

Učinek 2: _____

(2 točki)

19. a) Kaj označuje globalizacija? Obkroži črko pred ustreznim opisom.

- A Globalizacija označuje zmanjševanje komunikacije na globalni ravni.
- B Globalizacija označuje procese povezovanja in sovplivanja na globalni ravni.
- C Globalizacija označuje delitev dobička med državnimi podjetji na globalni ravni.
- D Globalizacija označuje slabitev migracijskih tokov med celinami.

(1 točka)

19. b) Predlagaj, kako bi lahko učinkoviteje reševali globalni problem velikega razkoraka med bogatimi in revnimi.

(1 točka)

20. a) Navedi tri obnovljive vire energije.

Obnovljivi vir 1: _____

Obnovljivi vir 2: _____

Obnovljivi vir 3: _____

(1 točka)

20. b) Navedi en način, kako Slovenija spodbuja ljudi k uporabi obnovljivih virov energije.

(1 točka)

Skupno število točk: 50